

BNG Bank

ERFGOED
PRIJS
2020

OVER DE BNG BANK ERFGOEDPRIJS

Sinds 2010 wordt op initiatief van het Erfgoedplatform van Kunsten '92 een nationale prijs toegekend aan de gemeente met het beste beleid op gebied van erfgoed: de BNG Bank Erfgoedprijs. Met deze prijs ter waarde van €25.000 wil het Erfgoedplatform van Kunsten '92 uitstekende voorbeelden van de gemeentelijke erfgoedpraktijk delen, andere gemeenten inspireren en zo bijdragen aan goede erfgoedzorg.

De prijs stimuleert gemeenten om actief in te zetten op cultureel erfgoed, ook ter versterking van beleidsterreinen als toerisme, cultuur, onderwijs, sociale zaken, ruimtelijke ontwikkeling en economie. Alle gemeenten in Nederland kunnen meedingen naar deze prijs, die beschikbaar is gesteld door hoofdsponsor BNG Cultuurfonds.

Criteria

De criteria van de BNG Bank Erfgoedprijs zijn:

- Wat is de visie van de gemeente op het gebied van erfgoed?
- Op welke andere beleidsterreinen speelt erfgoed een rol?
- Welke rol krijgen inwoners bij het erfgoed en het gemeentelijke erfgoedbeleid?
- Welke plaats is er voor jeugd (onderwijs, erfgoededucatie) en/of de participatie van ouderen?
- Hoe communiceert de gemeente over het erfgoedbeleid en de -projecten?
- Wat doet de gemeente met erfgoed als innovatieve factor?
- Waaruit bestaat het recent gerealiseerd beleid en welke uitgevoerde projecten zijn er?
- Wat is de grootte en de inzet van het gemeentelijke erfgoedbudget.

Daarnaast worden de gemeenten vanuit de volgende invalshoeken bekeken:

Plannen	Geeft de gemeente erfgoed een duidelijke plaats in haar plannen?
Praktijk	Blijft het niet bij woorden, maar voert de gemeente dat beleid ook uit, liefst op vernieuwende wijze?

SELECTIE & BEOORDELING

Selectie

Voor de BNG Bank Erfgoedprijs 2018 is voor het eerst met een longlist en vervolgens met een shortlist gewerkt. Deze longlist werd aangedragen door de jury en vele erfgoedorganisaties en -specialisten, vanuit hun netwerk en discipline. Eerdere edities hadden een open aanmeldingsprocedure waarbij gemeenten zichzelf konden inschrijven.

In 2020 is deze procedure met een longlist ook weer gevolgd. De winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2020 is gekozen uit vier genomineerde gemeenten die volgens de jury allen hun erfgoed op een positieve en innovatieve wijze weten in te zetten voor de ontwikkeling van de gemeente. De genomineerden van 2020 zijn Alkmaar, Appingedam, Noordenveld en Schouwen-Duiveland.

Jurybezoeken

In verschillende samenstellingen hebben de juryleden in het najaar van 2019 incognito bezoeken gebracht aan Alkmaar, Appingedam, Noordenveld en Schouwen-Duiveland. Bij deze bezoeken bezochten de juryleden verschillende wijken en dorpen in de gemeenten, bezichtigden zij prominente gebouwen en projecten, wandelden zij door de straten (ook op ruimtelijke kwaliteit wordt gelet, zoals bestrating en reclameborden aan gevels). Ook werden o.a. musea, VVV-kantoren en boekhandels bezocht. Ook spraken zij met bewoners, winkelleigaren en kroegbazen. Tijdens de bezoeken maakte de jury aantekeningen en formuleerde men vragen om tijdens de pitch aan de genomineerden te stellen.

Pitches

Op 30 januari 2020 waren de vier genomineerde gemeenten uitgenodigd om hun erfgoedbeleid toe te lichten aan de jury door middel van pitches: korte presentaties van maximaal 7 minuten met foto of film. Gevraagd was om niet alleen te reflecteren op het huidige erfgoedbeleid, maar ook hun toekomstvisie te schetsen.

Alle vier genomineerde gemeenten hielden meer dan enthousiaste presentaties en met beeldmateriaal, filmpjes en inhoudelijk sterke verhalen gaven zij een extra inkijk in hun erfgoedpraktijk. De pitches bewezen dat de genomineerden zich enorm inspanden om de inwoners en (erfgoed)organisaties te betrekken. Niet alleen in afname van het brede aanbod, maar ook in actieve deelname bij het maken van beleid of opzetten van activiteiten.

Na afloop van iedere pitch stelden juryleden vragen naar aanleiding van de nominatie, het jurybezoek en de presentatie. De vier genomineerde gemeenten woonden elkaars pitch bij.

Beslissing

Direct na de presentaties vond het tweede juryoverleg plaats. Met de nominatie, de gemeentebezoeken en de pitches in het achterhoofd, heeft de jury zich geboden over de vraag welke gemeente zich dit jaar de winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2020 mag noemen. De voorzitter verzocht de juryleden opnieuw eerst hun individuele beoordeling te noteren, om deze vervolgens gezamenlijk door te nemen en nogmaals te meten aan de criteria. Uiteindelijk hebben de juryleden unaniem de winnaar aangewezen.

DE JURY

De jury van de BNG Bank Erfgoedprijs 2020 bestaat uit:

- **Ina Adema**, juryvoorzitter; burgemeester van Lelystad, bestuurslid BNG Cultuurfonds
- **Janneke Bierman**, directeur en architect BiermanHenket
- **Arnoud Odding**, directeur Rijksmuseum Twenthe en Museum Twentse Welle
- **Patrick Timmermans**, directeur Erfgoed Brabant en duovoorzitter OPEN
- **Susan Lammers**, algemeen directeur Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
- **Christian Pfeiffer**, beleidsmedewerker Erfgoedvereniging Bond Heemschut

DE VIER GENOMINEERDEN

De vier genomineerde gemeenten voldeden allen aan een aantal belangrijke criteria, zoals een brede visie op cultureel erfgoed, met voldoende evenwicht tussen monumenten, immaterieel erfgoed, musea, archieven, archeologie (indien van toepassing) en collecties. Maar ook doorstonden zij de eerste toets van aansluiting met andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening en toerisme. Innovatie en inspiratie scoren goed. Bovendien lijken zij de interesse en initiatieven van de bewoners actief in te zetten. De volgende punten (in telegramstijl) vielen specifiek per gemeente op:

- Gemeente heeft door actieve inzet voor erfgoed symposia een voorbeeldfunctie in de regio
- Creatieve aandacht voor omgang met erfgoed en publiek
- Bewoners hebben een leidende rol in erfgoedbeleid door werkgroepen die worden betrokken bij het opstellen van de regionale erfgoednota
- Alkmaar heeft als enige van de vier genomineerden het domein archeologie in haar erfgoedbeleid
- De jury is zeer positief over de verhalen die in het straatbeeld worden verteld door middel van het plaatsen van lampjes in stoeptegels
- De gevels van winkels in de kleine winkelstraatjes passen goed in het straatbeeld en hebben geen uit de toon vallende reclameborden
- De Grote Kerk is een prachtig monument waar alle inwoners trots op zijn
- De informatievoorziening in de vorm van borden die in de binnenstad van Alkmaar zijn geplaatst zijn mooi vormgegeven en bieden interessante informatie
- De bevolking van Alkmaar is trots op de gemeente en is tevreden over het strengere beleid wat betreft monumentenbehoud
- Historische foto's zijn zelfs op vuilnisbakken in het straatbeeld te vinden
- Alkmaar heeft een groot aanbod aan interessante monumenten
- Op het erfgoedbeleid van Alkmaar is niets aan te merken, het raakt alle belangrijke domeinen
- Het erfgoedbeleid van Alkmaar gaat niet om slechts de kern maar de gehele periferie

Vragen en kanttekeningen

- Is het bestuur net zo betrokken als de inwoners van Alkmaar zijn?
- Hoe ziet de toekomst van erfgoed in Alkmaar eruit wanneer alle kernen worden betrokken in beleidsvorming?
- De Ringers fabriek is een interessant project, maar de gemeente had hier wellicht al enkele stappen verder in kunnen zijn.

APPINGEDAM

- De jury is zeer te spreken over de wijze waarop Appingedam zonder leidende nota omgaat met erfgoed
- Appingedam blinkt uit in cultureel ondernemerschap
- Er zijn interessante voorbeelden te vinden van bijzondere omgang met erfgoed in de gemeente Appingedam, zoals investeren in base isolation voor monumenten
- Inwoners zijn positief over Appingedam en haar omgang met erfgoed
- Appingedam heeft een zeer goede en betrokken wethouder
- De gemeente toont lef in de erfgoedprojecten die zij uitvoeren, er is geen angst om controversieel te zijn
- De VVV van Appingedam biedt een groot aantal wandel- en fietsroutes langs religieus erfgoed aan in de gehele regio. Daarnaast is er ook een bijzondere molenroute die wordt aangeboden
- In Appingedam worden veel evenementen georganiseerd: markten, internationale koopluik die hun waren verkopen en een middeleeuwse markt zijn enkele voorbeelden. Iedere maand wordt er een kalender gepubliceerd met alle activiteiten, zoals concerten, erin.
- Inwoners van Appingedam zijn trots op hun middeleeuwse stad. Ze benadrukken dat ondanks het kleine formaat – ten opzichte van Groningen – Appingedam daadwerkelijk stadsrechten heeft.
- De uitbreiding van de kern van Appingedam met de nieuwbouw bij de haven/het eilandgebied is voor de inwoners prettig wat betreft aanbod van winkels.

Vragen en kanttekeningen

- De fusie met Delfzijl komt niet terug in de toekomstvisie, welke rol gaat deze fusie spelen voor Appingedam en erfgoedbeleid?
- Hoe wordt er omgegaan met de krimpregio? Hoe wordt er omgegaan met nieuwbouw in de historische kern?
- Is er op bestuurlijk niveau genoeg expertise specifiek op gebied van erfgoed?
- Inwoners van Appingedam geven aan dat er een groot aanbod aan erfgoedlocaties is die de gemeente beter zou kunnen benutten voor bijvoorbeeld toerisme en behoud. Er is vanuit de inwoners een behoefte om het erfgoed in de gemeente Appingedam een injectie te geven.

ALKMAAR

NOORDENVELD

- Het is bijzonder hoeveel informatie er te vinden is over het erfgoedbeleid van Noordenveld en haar kernen
- Positief is de kwaliteitsgids die ontwikkeld is en waarin de positionering van ruimtelijk beleid wordt beschreven
- Noordenveld kent een grote groep enthousiaste vrijwilligers in iedere kern die graag een steentje bijdragen
- Iedere kern van Noordenveld kent haar eigen identiteit en beleid
- Veel lokale initiatieven komen van inwoners zelf, zoals wandel- en fietsroutes en rondleidingen langs punten uit het oorlogsverleden
- Bewoners zijn betrokken bij het reilen en zeilen van de gemeente, voelen zich actief gehoord en weten waar ze moeten zijn met vragen en suggesties
- Faciliterende rol vanuit gemeente richting initiatieven is hoog. Veel maatwerk in de kernen
- Toeristen weten Noordenveld in de zomer te vinden, gemeente speelt hier goed op in
- Het Gevangenis­museum in Veenhuizen is een echte toeristenpleister, met bezoekers van over heel de wereld.
- Hoogwaardige openbare inrichting met hoog detailniveau, passend bij de historische omgeving
- Volgens de medewerker in de VVV is er ieder weekend wel iets te doen in gemeente Noordenveld, zowel initiatieven vanuit de gemeente als van de bewoners zelf.
- In Veenhuizen zijn de vorige en huidige burgemeester zeer betrokken bij deze kern, wat er zich afspeelt en wat er verbeterd kan worden.
- Noordenveld kent een hechte samenleving met veel lokale kennis en grote interesse in de lokale geschiedenis. Dat komt voort uit facilitering vanuit de gemeente

Vragen en kanttekeningen

- Iedere kern van Noordenveld kent haar eigen identiteit en beleid, hoe is uniformiteit in beleid hierin te behalen?
- Voelen inwoners van de kernen zich Noordenvelders, of blijft de identiteit van dat dorp eigen?
- Waaruit bestaat de gemeente Noordenveld als Veenhuizen er niet zou zijn?
- De confrontatie met erfgoed is overal in de gemeente te vinden en biedt een uitstekende basis met kennis. Hoe maakt de gemeente van erfgoed een professie?

SCHOUWEN-DUIVELAND

- De gemeente Schouwen-Duiveland kent een grote groep enthousiaste vrijwilligers
- Erfgoedtoerisme speelt een grote rol in alle gebieden van de gemeente
- Het zit in de genen van de inwoners van Schouwen-Duiveland trots te zijn op hun gemeente, er heerst een groot gevoel van tevredenheid
- De lijst met erfgoedactiepunten die gemeente Schouwen-Duiveland heeft opgesteld is grotendeels al behaald
- In Schouwen-Duiveland lijkt een vanzelfsprekendheid te heersen, het erfgoed is wat het is, we zijn er trots op en *natuurlijk* behouden we het.
- Opvallend aan de binnenstad van Zierikzee is dat deze zeer schoon en opgeruimd oogt
- Het centrum wordt in zomermaanden door duizenden bezoekers en toeristen bezocht, veelal uit Duitsland en België, zo'n 5 miljoen toeristen bezochten het gebied in 2018.
- Ook tijdens de maanden waarin het centrum rustiger is wordt de stad goed verzorgd. Dit is deels te wijten aan de gemeente die zich inzet voor de monumentale binnenstad, maar ook inwoners nemen verantwoordelijkheid hiervoor.
- De inwoners voelen een zichtbare trots voor de 7e monumentale gemeente van Nederland.

Vragen en kanttekeningen

- Op welke wijze is erfgoed een voedende of juist complexe factor in groei?
- Zijn er naast monumenten ook andere domeinen van erfgoed waar de gemeente aandacht aan besteedt? Landschap bijvoorbeeld?
- Welke rol hebben vrijwilligers bij de uitvoering van erfgoedbeleid, en welke verantwoordelijkheid neemt de gemeente hierin?
- Bij de casus van de Napoleonschuur had de gemeente volgens de jury beter kunnen ingrijpen

WINNAAR BNG BANK ERFGOEDPRIJS 2020

NOORDENVELD

Na een uitgebreid juryberaad over Alkmaar, Appingedam, Noordenveld en Schouwen-Duiveland heeft de jury Noordenveld aangewezen als winnaar van de BNG Bank Erfgoedprijs 2020.

Noordenveld viel als gemeente dit jaar in de prijzen door de enorme inzet van de vrijwilligers in iedere kern van de gemeente. Het weefsel van vrijwilligers door de kernen van Noordenveld is een voorbeeldfunctie voor andere gemeenten in Nederland.

Daarnaast heeft de gemeente met haar kwaliteitsgids een duidelijk document waarin erfgoed gepositioneerd wordt in de ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst. Het landschap speelt in Noordenveld ook een grote rol, en trekt jaarlijks een grote groep erfgoedtoeristen uit binnen- en buitenland.

Noordenveld legt gewicht in de schaal wat betreft identiteit van haar inwoners, maar deze identiteit speelt ook in iedere kern een grote en eigen rol. De identiteit van de inwoners van Noordenveld is verbonden aan de gemeenschap waarin zij leven, en niet zozeer aan haar gemeente.

Wat betreft restauratie en behoud van haar erfgoed kiest Noordenveld niet voor de gemakkelijke weg, maar streeft naar een hoge kwaliteit in ruimtelijke inrichting.

COLOFON

Jury BNG Bank Erfgoedprijs 2020

Ina Adema, Janneke Bierman,
Arnoud Odding, Patrick Timmermans,
Susan Lammers, Christian Pfeiffer

Kunsten '92

Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
020 - 422 03 22
info@kunsten92.nl
www.kunsten92.nl

BNG Bank
ERFGOED
PRIJS
2020